

JAROSLAV HAŠEK

PERIPETEILE BRAVULUI SOLDAT ŠVEJK

Respect pentru oameni și cărți

JAROSLAV HAŠEK

PERIPETIILE BRAVULUI SOLDAT ŠVEJK

Traducere din limba cehă și note
de Jean Grosu

Redactor: Iulia Pomagă
Tehnoredactor: Angela Ardeleanu
Copertă: Alexandru Daș
Ilustrație copertă: Mircea Pop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HAŠEK, JAROSLAV

Peripețiile bravului soldat Švejk / Jaroslav Hašek ;
trad. de Jean Grosu. - București : Editura Young Art, 2014

ISBN 978-606-8044-73-6

I. Grosu, Jean (trad.)

821.162.3-31=135.1

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války

© youngart , 2014, pentru prezenta ediție

youngart este un imprint al Grupului Editorial Art.

CARTEA ÎNTÂI

În spatele frontului

Respect pentru oameni și cărți

Intervenția bravului soldat Švejk în războiul mondial

Carevasăzică, ni l-au ucis pe Ferdinand¹, i se adresa menajera domnului Švejk care – după ce părăsise cu ani în urmă serviciul militar, fiind declarat tâmpit iremediabil de către comisia medicală militară – trăia acum din negoțul de câini, niște pocitanii de cotarle vagabonde, cărora le ticluia pedigriuri false.

În afară de această ocupație, suferea de reumatism și tocmai își ungea genunchii cu alifie camforată.

— Pe care Ferdinand, doamnă Müllerová? întrebă Švejk continuând să-și maseze genunchiul. Eu cunosc doi. Unul, servitor la droghistul Pruša, care a băut odată, din greșală, o sticlă cu ulei de păr; celălalt, Ferdinand Kokoška, care adună căcăței de câine. Nu-i nici o pagubă, nici de unul, nici de altul.

— Dar, conașule, e vorba de domnul Ferdinand, arhiducele de la Konopište, ăla gras și cucernic!

— Maica ta, Hristoase, strigă Švejk, asta-i bună! Și unde i s-a întâmplat asta, mă rog, domnului arhiduce?

— La Sarajevo, conașule, știți, cu revolverul. Trecea pe acolo cu arhiducesa lui, în automobil.

— Ia te uită, doamnă Müllerová, în automobil! Păi, te cred, un domn ca el își poate îngădui asta și nici prin minte nu-i trece cât de tragic se poate sfârși o plimbare cu automobilul. Și încă la Sarajevo; în Bosnia, carevasăzică, doamnă Müllerová. O fi isprava turcilor. Da, da, n-ar fi trebuit să le luăm Bosnia și Herțegovina. Să știi că asta e, doamnă Müllerová... Carevasăzică, domnul arhiduce e acum în împărăția cerului. S-a chinuit mult?

— Domnul arhiduce și-a dat duhul numaidecât, conașule. Cu revolverul nu-i glumă. Nu demult, la noi la Nusle, un domn s-a

¹ Franz Ferdinand (1863–1914), arhiduce, nepotul lui Franz Josef. Uciderea lui la Sarajevo la 28 iunie 1914 a constituit pretext pentru declanșarea Primului Război Mondial.

jucat cu revolverul; și-a împușcat toată familia și pe deasupra și portarul care se dusesese să vadă cine trage la etajul trei.

— Unele revolve, doamnă Müllerová, nu iau foc, nici în rup-tul capului. Sunt de diferite feluri. Ei, dar pentru domnul arhi-duce și-au cumpărat, desigur, ceva mai bun și m-aș prinde că omul care i-a făcut-o s-a îmbrăcat frumos pentru treaba asta. Gândește-te numai: să tragi în domnul arhiduce e lucru mare. Nu merge să-l împuști ca braconierul pe pădurar. Întâi și-ntâi, cum te înfățișezi înainte-i? Pentru că nu-i îngăduit să te apropii în zdrențe de un domn ca dânsul. Trebuie să ai țilindru, dacă vrei să nu te ia polițistul de guler.

— Cică ar fi fost mai mulți, conașule.

— Păi, cred și eu, doamnă Müllerová, spuse Švejk, isprăvind cu masajul; dacă dumneata ai vrea să-l împuști pe arhiduce sau pe împărat, de bună seamă că te-ai sfătui mai întâi cu cineva. Unde-s mulți, și minte-i mai multă: unul zice una, altul, alta, și așa se face treaba, cum spune și imnul nostru. Principalul e să pândești momentul când îți trece pe dinainte un asemenea domn. Așa s-a întâmplat, dacă îți mai amintești, cu domnul cela, Lucheni, care a înjunghiat-o pe răposata noastră Elisabeta cu stiletul... în timp ce se plimbau împreună. Te mai poți încrede în cineva? De-atunci nici o împărăteasă nu mai iese la plimbare! Ei, dar soarta asta îi așteaptă și pe alții. Și-o să vezi, doamnă Müllerová, or să ajungă și la țar, și la țarină, și poate că, ferească Dumnezeu, chiar la împărat, dacă de pe-acu au început-o cu nepotu-su. Bătrânul are mulți dușmani. Chiar mai mulți decât Ferdinand. Cum spunea mai deunăzi un domn, la cârciumă: are să vină vremea când împărații or să pice unul după altul, și nici procurorul-general n-o să-i scape. Pe urmă, neavând cu ce plăti consumația, cârciu-marul s-a văzut silit să-l dea pe mâna poliției. Doar domnul i-a ars cârciumarului o palmă și polițaiului două. L-au ridicat cu duba și l-au dus să se trezească. Da, doamnă Müllerová, multe se mai întâmplă în ziua de azi! Asta-i o pierdere grea pentru Austria. Când eram militar, un infanterist l-a împușcat pe căpitan. Și-a încărcat flinta și s-a dus la cancelarie. I-a spus că n-are ce căuta acolo, dar el îi dădea întruna că trebuie să-i vorbească domnului căpitan. Căpitanul a ieșit afară și cât ai zice pește i-a ars două perechi de palme. El a pus mâna pe flintă și l-a găurit drept în inimă. Glonțul a ieșit prin spinarea domnului căpitan și-a mai

făcut și pagubă în cancelarie; a spart o sticlă cu cerneală și s-au pătat actele oficiale.

— Și ce s-a întâmplat cu soldatul? întrebă după un răstimp doamna Müllerová, în vreme ce Švejk se îmbrăca.

— S-a spânzurat cu cozondracii, spuse Švejk, periindu-și pălăria tare. Și, când stai să te gândești, nici nu erau cozondracii lui. Îi ceruse împrumut de la un gardian – cică-i cad pantalonii. De ce? Să aștepte până l-or împușca? Știi, doamnă Müllerová, în situații d-astea toți își pierd capul. Pe gardian l-au degradat și i-au mai dat șase luni de închisoare. Dar nu le-a făcut pe toate. A șters-o în Elveția și azi face pe predicatorul în nu știu ce biserică. Azi, doamnă Müllerová, nu sunt mulți oameni cinstiți pe lume. Eu cred că și domnul arhiduce Ferdinand s-a înșelat în privința omului care l-a împușcat la Sarajevo. A văzut și el un domn acolo și și-o fi zis că e un om cumsecade dacă strigă ura. Și când colo, domnul acela l-a doborât. Câte gloanțe i-a tras, unul sau mai multe?

— Gazetele scriu, conașule, că domnul arhiduce era ciuruit. A descărcat în el toate gloanțele.

— Da, treaba asta se face foarte repede, doamnă Müllerová, grozav de repede. Eu, pentru o treabă ca asta, mi-aș cumpăra un browning. Pare o jucărie, dar poți împușca cu el, în două minute, douăzeci de arhiduci, slabi sau grași, la alegere. Cu toate că, între noi fie vorba, doamnă Müllerová, într-un arhiduce gras nimerești mai ușor decât într-unul slab. Îți aduci aminte, când și-au împușcat regele în Portugalia? Și acela era un bondoc. Cred și eu: unde s-a mai văzut rege slab?... Ei, acu eu mă duc la cârciuma „Potirul“ și, dacă o veni careva după foxterierul pentru care am luat arvună, spune-i că e la crescătoria mea de la țară, că i-am tăiat de curând urechile și că nu poate fi transportat pân-ce nu i s-or vindeca; nu de alta, da' să nu răcească. Cheia las-o la portăreasă.

În cârciuma „Potirul“ nu era decât un singur mușteriu: agentul secret Bretschneider, de la Siguranță. Cârciumarul Palivec spăla farfurioarele, în timp ce Bretschneider încerca zadarnic să-l tragă de limbă.

Palivec era cunoscut ca spurcat la gură; cuvintele „cur“ și „căcat“ îi reveneau pe limbă la fiecare două vorbe. În același timp era însă și un om citit și nu pierdea prilejul să recomande tuturor

pasajul în care Victor Hugo pomeniște de ultimul cuvânt adresat englezilor de comandantul vechii gărzi a lui Napoleon, în bătălia de la Waterloo.

— Frumoasă vară, nu-i așa? începu vorba Bretschneider.

— Ca un căcat, răspunse Palivec, aranjând farfurioarele în galantar.

— Mare bine ne-au făcut ăia, la Sarajevo, reluă Bretschneider fără să pară convins.

— Care Sarajevo? întrebă Palivec. Vinăria din Nusle? Acolo, în fiecare zi e câte o încăierare; așa-i la Nusle.

— La Sarajevo, în Bosnia, domnule cârciumar! Acolo l-au împușcat pe arhiducele Ferdinand. Ce ai de zis?

— Eu unul nu mă bag în daravelile astea; n-au decât să mă pupe-n cur cu toții, răspunse cuviincios domnul Palivec aprinzându-și luleaua. Într-o treabă belalie ca asta, nu-i greu să-ți frângi gâtul. Eu sunt negustor; dacă vine cineva și cere bere, îi dau bere. Sarajevo, politică, arhiduce răposat... nu-s de nasul nostru; asta nu poate duce decât la Pankrac¹.

Bretschneider amuți și, dezamăgit, își roti privirile prin cârciumă.

— Aici atârna pe vremuri portretul împăratului, reîncepu el după un răstimp. Chiar acolo unde e oglinda.

— Da, aveți dreptate, răspunse domnul Palivec, atârna acolo, dar s-au căcat muștele pe el, așa că l-am suit în pod. Știți cum se-ntâmplă: se găsește un deștept să spuie o prostie și, cât ai bate din palme, încep să curgă neplăcerile gâră. Asta-mi lipsește?

— Trebuie să fi fost urât de tot la Sarajevo, ce zici domnule cârciumar?

La această întrebare directă și vicleană, domnul Palivec răspunse cu multă prudență:

— Pe vremea asta, în Bosnia și Herțegovina e îngrozitor de cald... Când făceam acolo armata, locotenentul nostru își puneă gheață la cap.

— La ce regiment ați slujit, domnule cârciumar?

— Nu țin minte toate fleacurile, niciodată nu m-am interesat de căcățișuri de-astea și niciodată n-am fost curios să le știu, răspunse domnul Palivec. Prea multă curiozitate strică.

¹ Numele unei închisori din Praga.

Agentul secret Bretschneider amuți de-a binelea și fața lui posomorâtă se mai învioră abia la sosirea lui Švejk care, intrând în cârciumă, comandă o bere neagră, făcând următoarea observație: „Și la Viena e astăzi zi de doliu“.

Ochii lui Bretschneider începură să lucească plini de speranță și spuse scurt:

— La Konopiște sunt arborate zece drapele negre.

— Ar trebui să fie douăsprezece, fu de părere Švejk, după ce trase o dușcă.

— De ce douăsprezece? întrebă Bretschneider.

— Ca să fie număr rotund; cu duzina socoteala se face mai ușor și apoi revine și mai ieftin, răspunse Švejk.

Se așternu o tăcere pe care tot Švejk o întrerupse oftând:

— Carevasăzică, acum e în împărăția cerurilor, deie-i Domnul veșnică slavă. Nici n-a apucat sârmanul să ajungă împărat. Pe vremea când făceam eu militărie, un general a căzut de pe cal și, foarte liniștit, și-a dat duhul. Când au vrut să-l ajute să se suie iar pe cal, au băgat de seamă că era mort de-a binelea. Și când te gândești că trebuia să fie avansat feldmareșal. Asta s-a întâmplat la o paradă militară. Parăzile astea sunt lucru dracului. Și la Sarajevo, tot o paradă trebuie să fi fost. Îmi aduc aminte că odată, la o astfel de paradă, îmi lipseau douăzeci de nasturi la mundur și pentru asta mi-au dat paisprezece zile de carceră, din care două le-am făcut ca Lazăr, legat fedeleș. Dar, în armată, fără disciplină se duce dracului totul. Locotenentul nostru Makovec ne spunea mereu: „Dacă n-ar fi disciplina, mă, tâmpiților, v-ați cățara ca maimuțele în copaci; milităria vă face oameni, idioților, neisprăviților!“ Și n-avea dreptate? Închipuți-vă un parc, să zicem la Karlak¹, și acolo în fiecare copac câte un soldat fără disciplină. Vedeți, de asta m-am temut eu întotdeauna.

— Sarajevo, reluă Bretschneider discuția, e isprava sârbilor.

— Vă înșelați, răspunse Švejk, asta au făcut-o turcii, din pricina Bosniei și Herțegovinei. Și Švejk își expuse opiniile sale în legătură cu politica externă a Austriei în Balcani. Turcii au pierdut în 1912 războiul cu Serbia, Bulgaria și Grecia. Ei ar fi vrut ca Austria să le sară în ajutor și, pentru că n-a făcut-o, l-au împușcat pe Ferdinand.

¹ Parc în Praga.

— Ți-s dragi turcii? se adresă Švejk cârciumarului Palivec. Ți-s dragi câinii aștia păgâni? Nu ți-s dragi, nu-i așa?

— Mușteriu-i mușteriu, zise Palivec, fie el și turc. Noi, negustorii, nu ținem socoteală de politică. Plătește-ți berea și șezi în cârciumă și trăncănește ce poștești. Asta-i principiul meu. Mi-e totuna dacă cel care i-a făcut seama lui Ferdinand al nostru e sârb, turc, catolic sau mahomedan, anarhist sau „mladoceh”¹.

— Bine, domnule cârciumar, glăsui Bretschneider care începuse să tragă din nou nădejde că dintre cei doi, unul tot se va prinde în horă, dar trebuie să recunoașteți că asta-i o pierdere mare pentru Austria.

În locul cârciumarului răspunse Švejk:

— Pierdere este, nu se poate tăgădui. Îngrozitoare pierdere. Ferdinand nu poate fi înlocuit cu orice dobitoc. N-ar fi stricat însă să fie ceva mai gras.

— Ce vreți să spuneți? se învioră Bretschneider.

— Ce vreau să spun? răspunse liniștit Švejk. Uite, foarte simplu. Dacă ar fi fost mai gras, nu mai încape îndoială că l-ar fi lovit damblaua înainte, când alerga la Konopiște după babele care adunau vreascuri și ciuperci pe moșia lui, și n-ar mai fi pierit de o moarte așa de rușinoasă. Stau și mă gândesc: nepotul împăratului... și dumnealor... îl împușcă. E o rușine, viuesc gazetele. La noi, la Budějovice, cu ani în urmă, într-o mică ceartă, în piață, a fost înjunghiat un negustor de vite, un oarecare Břetislav Ludvik. Negustorul avea un fiu, Bohuslav, și oriunde s-ar fi dus să vândă porci, nimeni nu cumpăra nimic de la el și fiecare zicea: „Asta e băiatul înjunghiatului, o fi și el un hoțoman ca tat-su”. Până la urmă a fost silit să se arunce în Vltava de pe podul de la Krumlov; a trebuit să-l pescuiască, să-l învie, să pompeze apa din el, ca să-și dea ultima suflare în brațele medicului în timp ce-i făcea o injecție.

— Ciudate comparații mai faceți dumneavoastră, spuse Bretschneider cu tâlc. Începeți cu Ferdinand și isprăviți cu un negustor de vite.

— Da' de unde, se apără Švejk, Doamne ferește! Eu să fac asemenea apropiere? Domnul cârciumar mă cunoaște. Spune și dumneata: am făcut eu vreodată comparații între oameni? Dar,

¹ Membru al Partidului Național Liberal.

la drept vorbind, eu n-aș vrea să fiu în pielea văduvei arhiducelui. Ce-o să facă acum? Copiii au rămas orfani, moșia de la Konopiște fără stăpân. Să se mărite din nou cu un alt arhiduce? La ce bun? Pleacă din nou la Sarajevo și are să fie văduvă pentru a doua oară. Tot așa, cu ani în urmă, era la Zlîve, lângă Hluboká, un pădurar; avea un nume tare urât. L-au împușcat braconierii; după el a rămas o văduvă cu doi copii, care peste un an s-a măritat cu alt pădurar; cu unul Pepik al lui Šavlovic din Mydlovary. I l-au împușcat și pe ăsta. Pe urmă s-a măritat pentru a treia oară, tot cu un pădurar, zicând: „Să fie cu noroc a treia oară. Dacă nici acum n-o ieși bine, apoi nu mai știu ce să fac.“ Se înțelege că i l-au împușcat și pe ăsta, și a rămas sărmana, de pe urma pădurarilor, cu șase copii grămadă. S-a dus până la cancelaria ducelui de la Hluboká și s-a plâns că numai necazuri are cu pădurarii. Acolo au povățuit-o să-l ia pe Jareš, paznic la iazurile din Ražice. Ce să vă mai spun: i l-au înecat în timp ce prindea pește în iaz și a rămas și de la ăsta cu doi copii. Pe urmă a luat un jugănar din Vodňany, care i-a crăpat într-o noapte capul cu securea și s-a dus să se predea de bună-voie. Înainte de a-l spânzura, în fața tribunalului regional din Pisek, a mușcat preotul de nas, spunând că nu-i pare rău de nimic și adăugând ceva tare urât despre măria-sa împăratul.

— Dar nu știți ce-a zis? întrebă Bretschneider, trăgând speranțe să mai afle ceva.

— Nu v-aș putea spune, pentru că nimeni nu s-a încumetat s-o repete. Se zice că a fost ceva atât de înspăimântător și de fioros, încât un consilier de tribunal, care se afla de față, a înnebunit, și nici până în ziua de azi nu i-au dat drumul de la popreală, ca să nu dea lucrurile în vileag. N-a fost vorba numai de-o insultă obișnuită la adresa împăratului, din acelea care se spun la beție.

— Da' ce fel de insulte se aduc împăratului, la beție? întrebă Bretschneider.

— Domnilor, eu v-aș ruga să întoarceți foaia, interveni cârciumarul Palivec. Mie nu-mi plac socotelile astea. Se trâncănește ce se trâncănește și pe urmă dă omul de bucluc.

— Ce fel de insulte se aduc împăratului la beție? repetă Švejk. Tot felul! Îmbătați-vă numai, puneți să vi se cânte imnul austriac și veți vedea ce urmează. Veți auzi atâtea despre împărat, că numai pe jumătate de-ar fi adevărate, ar fi destul să fie făcut de răs, pe

toată viața. Dar el, bătrânul, zău că n-o merită, săracul. Soția, Elisabeta, i-a fost înjunghiată, pe urmă i s-a prăpădit Jan Orth; frate-su, împăratul Mexicului, a fost împușcat într-o fortăreață, la zid. Și acum, la bătrânețe, i-au mai împușcat și nepotul. Ar trebui să aibă omul nervi de oțel. Pe lângă asta îl mai înjură și bețivii. Dacă ar izbucni astăzi ceva, eu unul m-aș duce voluntar să-l apăr, chiar dacă m-ar face harcea-parcea.

Švejk dădu peste cap o dușcă zdravănă, apoi urmă:

— Și dumneavoastră credeți că împăratul o să lase treaba asta, cu una cu două? Se vede că nu-l cunoașteți. Să se facă război cu turcii! Mi-ați ucis nepotul? Acum, păzea! Războiul e sigur. Serbia și Rusia ne ajută. O să intre în ei ca-n brânză.

În această clipă profetică, Švejk era măreț. Fața lui deschisă, surâzătoare ca o lună plină, strălucea de avânt. Pentru el totul era limpede.

— Se poate întâmpla, continuă el să prorocească viitorul Austriei, ca în caz de război cu Turcia, nemții să ne atace, pentru că nemții și turcii țin între ei. Sunt niște javre fără pereche. Ne putem însă alia cu Franța care, încă din '71, are o răfuială cu Germania. Țasta-i începutul. Are să fie un război pe cinste, atâta pot să vă spun.

Bretschneider se ridică, adresându-li-se solemn:

— Mai mult nici nu e nevoie să spuneți, veniți cu mine pe coridor și acolo am să vă spun și eu ceva.

Švejk ieși pe coridor, după agentul secret; acolo îl aștepta o mică surpriză. Vecinul de masă îi arătă vulturul și-i declară că îl arestează și că-l va duce imediat la direcția poliției.

Švejk încercă să explice că trebuie să fie o greșeală, că el e absolut nevinovat, că nu rostise nici o vorbă care ar fi putut jigni pe cineva.

Bretschneider îi comunică însă că se făcuse vinovat de delict penale, printre care un rol important îl avea înalta trădare.

Apoi se întoarseră în cârciumă și Švejk se adresă domnului Palivec:

— Eu am cinci halbe, o chiflă și niște crenvurști. Acum, mai dați-mi o șliboviță, pentru că sunt arestat și trebuie să plec.

Bretschneider îi arată și domnului Palivec vulturul; se uită o clipă la el, apoi îl întrebă:

— Sunteți însurat?

— Sunt.

— Și soția dumneavoastră poate să conducă prăvălia când lipșiți?

— Poate.

— Atunci totul e în ordine, domnule cârciumar, spuse vesel Bretschneider. Chemați-o pe soția dumneavoastră și predați-i prăvălia. Diseară venim să vă luăm.

— Nu-ți face sânge rău, îl mângâie Švejk, eu nu mă duc decât pentru înaltă trădare.

— Dar eu? Pentru ce? se tângui domnul Palivec. Eu care am fost atât de prevăzător!

Bretschneider zâmbi triumfător:

— Pentru că ați spus că s-au căcat muștele pe împărat. Acolo o să vi-l scoată pe nas pe împăratul ăsta.

Și Švejk părăsi cârciuma „La Potirul“ însoțit de agentul secret, pe care, privindu-l drept în față cu zâmbetul său blajin, îl întrebă la ieșirea în stradă:

— Trebuie să cobor de pe trotuar?

— Cum adică?

— Păi, credeam că dacă sunt arestat n-am dreptul să merg pe trotuar.

Când intrară pe poarta Direcției poliției, Švejk întrebă:

— Bine am petrecut! Veniți des pe la „Potirul“?

Și în timp ce Švejk era dus la biroul pe primiri, domnul Palivec preda cârciuma soției în lacrimi, mângâind-o în felul lui:

— Nu plânge, nu zbiera, ce pot să-mi facă pentru tabloul ăla căcat, al măriei-sale împăratul?

Așa și-a făcut intrarea bravul soldat Švejk în războiul mondial, după felul lui sucit de a fi. Pentru istorici e interesant prin aceea că a întrezărit viitorul. Dacă mai târziu situația s-a desfășurat totuși altfel decât a expus-o el la „Potirul“, trebuie să ținem seama de faptul că nu avea pregătirea diplomatică necesară.